
Kronika

Tudi v idejnem oziru osupljajo nagli skoki iz včasih povsem močnega liričnega nastroja v plitek in plehek alarm: «Slovenske mladenke, na dan! Kar je narodnega, naj ostane!» Ta alarm se v srbohrvaščini glasi tudi tako: «Samo napred, Evropa naj znađe, Slovan neče, da propadne...»

A vendar bi zbirke ne mogel odkloniti s kratko sodbo «izraz šibkega duha», ki se še ni priboril do prve skrivnosti oblikovanja, kajti v tej knjižici je tudi nekaj močnejših kitic, iz katerih vendarle odmeva nekaj pesniške sile, le škoda, da preobilica nezrelih verzov občutno zatemni žarkost takih redkih posrečenih stihov.

Miran Jarc.

KRONIKA

«Usoda lepe knjige.» Baš pred konec letošnjega pusta se je v ljubljanskem dnevnem časopisju pojavila notica, ki bi jo človek smatral za zelo nerodno in do vrha neokusno pustno šalo, če bi v naših razmerah ne bil pripravljen na marsikatero kulturno — presenečenje. Ta notica, včasih zaradi večje in učinkovitejše, dasi ne nameravane ironije, priobčena celo pod rubriko «Prosveta», se je glasila tako:

«Usoda lepe knjige.» Založništvo Doklerjevega Grško-slovenskega slovarja obvešča naše uredništvo, da ima v svojem skladišču večjo množino slovarja, zloženega v pole. Ker zavzema to obširno delo ogromen prostor, ki se nujno rabi za druge knjige, mora založništvo del slovarja prodati za ovojni papir. Nepopisna bi bila škoda, ako zadene knjigo, v kateri je toliko duševnega truda, ta žalostna usoda, zato je založništvo sklenilo ponuditi tisk po izredno nizki ceni javnim in zasebnim knjižnicam, dijakom in izobražencem sploh. Vsak nevezan izvod v zloženih polah odda založništvo po 24 Din, za šolnike in dijake 16 Din. Tega denarja je slovar vreden, tudi če se ima prodati za ovojni papir. Slovar je treba naročiti takoj pri Jugoslovanski knjigarni v Ljubljani. Pri poštnih pošiljativah zaračuna označena knjigarna tudi poštnino in ovoj.»

Človek si mane oči in ne veruje sebi samemu, ko čita to notico, v kateri se v tako čudno harmonijo skladata elegija nad usodo lepe knjige in profitarški žvenk. Kdo je pisec te notice? Kdo je sploh kriv, da se javno in pred vsem svetom vrši procedura, ki je škandal in sramota v prvi vrsti za ljudi, ki so pri njej neposredno zaposleni in zainteresirani, posredno pa za vse slovenstvo? Ali se ta likvidacija ni mogla izvršiti na spodobnejši in dostojnejši način? Na vsa ta prašanja čakamo jasnega in odkritega pojasnila, da bomo vedeli, kdo nas na tak način pred svetom sramoti.

Stilizacija notice je sama po sebi nejasna, ker ni imenovan založnik. Doklerjev slovar je založilo ravnateljstvo knezoškofijskih zavodov v Št. Vidu — kar v notici ni povedano — in kdor to ve, se z začudenjem vprašuje, ali v velikanskem kompleksu zavodov res ni koticčka, kjer bi slovar lahko čakal ugodnejših časov. In za katere nove knjige je ravnateljstvo nujno potrebovalo ta «ogromni» prostor, ki ga ubogi slovar zavzema? Mogoče pa je slovar med tem časom prešel v založništvo Jugoslovanske knjigarne? Kdo ve — jasno in očitno je na vsak način le to, da je Jugoslovanska knjigarna, kakor se pravi, sprejela nase ljubeznivo posredovanje pri tej kulturni «razprodaji», da po tem takem ona nujno potrebuje «ogromni» prostor, ki ga ubogi slovar zavzema v njenih magacinih. In potem gre stvar lahko in dulci iubilo naprej. Makulira se Dokler, da se bo dobil prostor za «Jamo nad Dobrušo», «Domača zdravila», «Hitrega računarja»

Kronika

itd. Za grško-slovenski slovar ni prostora, prostora pa je za cente budalastih nemških osladnosti à la Courths-Mahler e tutti quanti, ki jih med Nemci samimi noben človek, ki reflektira na količkaj naslova literarnega izobraženca, niti v roke ne vzame. Seveda: Doklerjey slovar «ne gre» in nevarnost je, da zaradi grozeče reforme srednjih šol sploh ne bo šel več, vse one druge stvari pa «gredo» kakor sveže žemlje. V tem je vsa ostudnost golega, gladnega profitarkega materijalizma, ki se ravna po edini devizi «Non olet!», ki mu je knjiga samo artikel, ne pa kulturni produkt in faktor, in ki si natakne krinko elegičnega kulturnega jadikovavca kvečjemu takrat, kadar želi iz občinstva izmamiti še zadnje groše. Zoper tako počenjanje bi morali z ogorčenjem protestirati vsi Slovenci, ki se zavedajo, da je knjiga vendarle v nekaki zvezi s kulturo, da je eminenten faktor v našem kulturnem življenju in da se baš v sedanjih časih z uspehom na tem polju trudimo. Tak človek pa kulturo naravnost — makulira! Prihodnjič bo šel in bo makuliral Pleteršnika, da se bo dobil prostor in dobila sredstva za novo izdajo, makuliral pole doslej natisnjenega Wiesthalerja, da se bo dobil prostor in dobila sredstva za tisk nadaljnjih pol — čemu pa Slovincem treba besednjakov?

Vsa afeta pa ima še nenavadno mučno osebno noto, na katero aranžerji očitvidno niti pomislili niso: vse skupaj je sramotna netaktnost, ki so jo zagrešili nad avtorjem dela. Svoje dni so se knjige sežigale — tudi v Ljubljani se je to parkrat zgodilo! — da bi se spravile s sveta. Vsi ti akti so se vršili iz načelnih momentov, ki jim lahko priznavamo neko idealnost. Ljubljana dvajsetega stoletja je svojo staro prednico v tej reči daleč prekosila, ona spravlja živo knjigo s sveta, ker ni od nje pričakovati dobička! Jugoslovanska knjigarna pa si je pri celi tej stvari povrh še stekla žalostno slavo, da iz gole dobičkaželjnosti avtorja tako rekoč ob živem telesu razsekuje in razprodaja! Sicer hvali zaslužnost njegovega dela, ki celo kot ovojni papir ni preplačano (kako fino in taktno je to povedano!), toda povrh si zaračuni še «ovoj» (ki ga lahko naredi iz slovarja samega!) — vse samo dokaz, da ljudje, ki imajo pri tej nečedni stvari opravka, ne vedo in ne čutijo, da je kaka knjiga — posebno pa taka! — naravnost meso avtorjevega mesa, kri njegove krvi. In taki ljudje imajo opravka s knjigami!

Vse to kramarsko podjetje se predstavlja svetu pod sentimentalno firmo «Usoda lepe knjige». Ali je to res usoda lepe knjige pri nas? Ne, stokrat ne! Samo eni lepi knjigi se je po naravnost kaznivi nepazljivosti njenih očetov in varihov primerila nesreča, da je zablodila v neprave roke — in zato se ji sedaj tako godi. Da ne doleti enaka usoda tudi kake druge, smo pokazali na te roke in okrcali te prste, ki so se lotili posla, za katerega niso. Bilo bi prežalostno in presramotno za nas, če bi se taki slučajji ponavljali in če bi že ob prvem zoper tak skozi in skozi nekulturni čin ne bilo nobenega protesta. Torej: cavete moniti!

J. A. G.

Popravek. V Župančičevi pesnitvi *Bonaventura* je v 5. številki letošnjega letnika na strani 259. spodaj pomotoma izostalo po Neradovih besedah: «Nič, gospod» naslednje:

FRIDERIK: Kje sta?

NERAD: Spodaj, pijače sta ukazala.

V prvi številki letošnjega letnika čitaj v *Plašču* na strani 12.

VERONIKA: O, plamen kliče plamen, vroče vem...

namesto: «— — vroče, vem...»

Urednikov «imprimatur» dne 30. maja 1924